

Henryjeva lipa (*Tilia henryana*)

Tomaž Granda

tomaz_granda@hotmail.com

Lipa ima v slovenskem kulturnem in narodnozavednem prostoru svojevrsten pomen že nekaj stoletij. V mesecu juniju dajeta dobro in kakovostno pašo obe avtohtoni vrsti lipe pri nas. V Sloveniji sta, po novih taksonomskih sistemih, iz družine slezenovk (*Malvaceae*) avtohtoni lipa oziroma velikolistna lipa (*Tilia platyphyllos*) ter v gozdovih pogostejši lipovec oziroma malolistna lipa (*Tilia cordata*). Lipovec je splošno razširjen v listnatih in mešanih gozdovih po vsej Sloveniji, medtem ko se lipa pojavlja sajena na trgih, naravni sestoji pa so redki, locirani predvsem na jugozahodu Slovenije ob meji s Hrvaško. V tem članku bom predstavil v slovenskem prostoru skoraj neznano Henryjevo lipo (*Tilia henryana*).

Henryjeva lipa je listopadno drevo, ki v avtohtonih pokrajinah zraste do 25 metrov visoko. Avtohtona je na osrednjem Kitajskem v provincah Jiangasu, Hanoan, Anhui, Hubei, Jinagxi, v Evropo pa je bila prinesena v začetku 20. stoletja. Leta 1888 jo je odkril irski botanik Augustin Henry, po katerem je ta vrsta tudi poimenovana. Prepoznamo jo po sivem razpokanem lubju, predvsem pa po markantnih, srčastih, do deset centimetrov dolgih listih. Posebnost listov so zobci, ki so lahko dolgi tudi do 1 cm. Zato jo lahko posadimo tudi kot okrasno drevo. Še posebej bo vpadljivo ob koncu rastne sezone – pozno poleti/jeseni, saj se listi obarvajo v zlatorumeno barvo.

Henryjeva lipa

Foto: Arhiv Botaničnega vrta Univerze v Mariboru

Uporabna ter potencialna vrednost lipe je za medonosne čebele, čebele samotarke, čmrlje in druge divje opraševalce izjemna, saj premore cvetove z obilo medicinske in cvetnega prahu. Ker se cvetovi odpirajo postopoma, lahko cveti tudi do šest tednov, seveda sta čas in dolžina cvetenja odvisna od vremena. Na splošno zacveti v mesecu avgustu ter konča v mesecu septembru, v sicer brezpašnem obdobju, kar je zelo dobrodošlo. Cvetovi imajo precej intenziven in prijeten vonj, pecljato socvetje pa je sestavljeno iz 20–90 posameznih cvetov. Pecelj je kot pri naših avtohtonih vrstah zarasel z ovršnim listom. Plodovi se imenujejo oreški.

V Evropi po navadi doseže višino 9–15 metrov in raste nekoliko počasneje od naših avtohtonih dreves. Posebne nege ta rastlina ne potrebuje, če bi se preveč razrastla, jo obrezujemo, sicer pa bo najboljše uspevala brez posegov. Če se odločimo za zasaditev te vrste lipe, poskušajmo izbrati dovolj vlažna, pa vendar sončna območja, tako da bo izločanje medicinske obilnejše. V prvem in drugem letu po zasaditvi se v sušnih delih leta priporoča zalivanje, pozimi pa ogrebanjem z listjem.

Če bi si želeli ogledati Henryjevo lipo, jo lahko najdete v Botaničnem vrtu Univerze v Mariboru, kjer raste 15 let star primerek te vrste. Drevo vsako leto obilno cveti in privabi ogromno žuželk, največ pa čebel. Prav tako si bomo lahko v

Cvet Henryjeve lipe. Kljub pozebi, ki je letos prizadela večino medonosnih rastlin, na Henryjevi lipi sredi junija ni opaziti poškodb.

Foto: Arhiv Botaničnega vrta Univerze v Mariboru

prihodnjih letih to, pri nas relativno redko, vrsto ogledali v Mozirskem gaju.

Henryjeva lipa lahko omogoči čebeljo pašo v poznem poletju, ko je v naravi velik primanjkljaj medicinine in cvetnega prahu. Julija, avgusta in septembra je v naravi najmanj pašnih virov, medtem ko je število čebeljih družin največje v letu, saj imajo čebelarji ob gospodarnih družinah ob koncu leta še narejence, zanemariti pa ne smemo tudi vseh rojev, ki so nam pobegnili in so se naselili nekje v naravi. Zato je sajenje medovitih dreves in sejanje medovitih rastlin, ki cvetijo poleti in jeseni, na njih izjemnega pomena.

Kljub dobrim lastnostim te vrste lipe ne smemo pozabiti, da je ta vrsta lipe v Sloveniji tujerodna. Glede na to, da je redka ne samo v Sloveniji, temveč tudi v Evropi, posebnih raziskav na temo invazivnosti vrste ni mogoče zaslediti. Čeprav raste počasneje kot naša avtohtona drevesa in se na prvi pogled zdi, da v našem okolju ni kompetitivna, je na tem področju vseeno potrebna presoja strokovnjakov. 🍯

Viri:

<https://treesandshrubsonline.org/articles/tilia/tilia-henryana/>

www.botanic.cam.ac.uk/the-garden/plant-list/tilia-henryana/

www.baumschule-horstmann.de/henrys-linde-688_67716.html

www.tree-guide.com/henrys-lime

Sobivanje s čebelami na slovenski obali in v Istri

Vsako leto Obalno čebelarско društvo Koper (OČD Koper) prejme številne pozive k reševanju čebeljih rojev v času od aprila do poznega poletja ali pritožbe glede čezmerne prisotnosti čebel v urbanem okolju. Na društvo se obračajo občani, lastniki nepremičnin, ki jih uporabljajo občasno, upravljavci različnih turističnih objektov in ustanov z neposrednim stikom ali po klicnih centrih policije, gasilcev in drugih. V društvu je v ta namen organizirana prostovoljna skupina čebelarjev, ki poskuša reševati tovrstne težave v čim večjem obsegu, pogosto pa čebelarji naletijo na težavo, ki jo sami težko rešujejo glede na lokacijo, mesto roja in druge težave z dostopom do novega gnezdenja čebeljega roja.

Največ težav z roji se beleži v občini Izola v mestnih središčih, v bližini hotelov, šol, vrtcev, razpokah v stanovanjskih stavbah, okenskih in vratnih podbojih, dimnikih in drugih delno odprtih odprtinah v različnih objektih, počitniških objektih, ki so občasno naseljeni, in seveda drevesih na različnih višinah. V letu 2020 je bil zabeležen tudi roj čebel v Luki Koper, d. d., na zunanji strani ladijskega zabojnika. Roja ni bilo mogoče odstraniti pravočasno, ker je dotična ladja morala odpluti.

Pogosti so tudi klici gostincev v poznopoletnem in jesenskem času, ko je sušno obdobje in brez čebelje paše. Čebele se v večjem številu zadržujejo na gostinskih terasah in motijo goste. V teh primerih se gostincem svetuje, da striktno upoštevajo čistočo in hitro umikajo umazano posodo z gostinskih miz.

OČD Koper člane društva (150 članov) letno opozarja, da svoje čebele nadzorujejo in kolikor je možno preprečujejo rojenje oziroma poskrbijo za svoje roje. Iz javne evidence Registra čebelnjakov je na področju OČD Koper registriranih približno 300 stojišč čebelnjakov, na terenu pa se ugotavlja, da je veliko število čebelnjakov neregistriranih, kar pomeni, da se, v primeru težav s stojiščem oziroma čebelami, posamezno čebelarstvo ne more identificirati. Ugotavlja se, da ti neregistrirani čebelnjaki v času rojenja in v brezpašnem obdobju pogosto niso primerno oskrbovani. Pogosto gre za

Čebelji roj na palmi

prevozne enote in čebelnjake čebelarjev, ki sicer ne živijo tu.

Submediteransko podnebje je vzrok za biodiverzitetno področje primorskih občin Koper, Izola, Piran in Ankaran, ki omogoča na razmeroma majhnem prostoru pridobivanje medu robinije, žajblja, kostanja, lipe, šetraja, mešanega cvetličnega medu in tudi gozdnega medu. Med je kakovosten, kar dokazuje dejstvo, da se je na vzorcih cvetličnega medu pokazalo, da medovi vsebujejo prisotnost cvetnega prahu iz več kot 110 različnih rastlinskih vrst, hkrati pa je skopo odmerjen zaradi vročih in sušnih obdobij v poletnem času. Čebelarjenje na območju slovenske obale in Istre je magnet za številne čebelarje, vendar pa je zaradi skrajnih podnebnih razmer potrebna stalna prisotnost čebelarja.

V OČD Koper težave s čebeljimi roji vsako leto težje rešujemo samo s prostovoljstvom. Zastavlja se nam tudi

Foto: Vesna Fabjan Bremec